

Ole Chr M Kvarme

FRA KONFLIKT TIL KOMMUNION

Den luthersk – romersk katolske kommisjon for enhet har gitt oss et verdifullt bidrag for ytterligere tilnærming mellom våre kirker: *From Conflict to Communion. Lutheran – Catholic Commemoration of the Reformation in 2017*. Når de fem hundre år etter Reformasjonen skal markeres, vil det også i vårt land gi anledning til å markere denne tilnærming i våre økumeniske relasjoner.

Kommisjonen setter både reformasjonsforskningen og begivenheten i 2017 inn i vår samtids kontekst: et nytt økumenisk klima så vel som et mer globalisert og sekulært samfunn. Det er også konteksten i vårt land, med et større kulturelt og religiøst mangfold og en katolsk kirke i vekst, ikke minst gjennom en økende migrantbefolkning fra mange land.

Umiddelbart leser jeg dokumentet som en bekreftelse på den tilnærming og det samspill vi har opplevd her hjemme de senere år. Jeg tenker – eksempelvis - tilbake på pave Johannes Paul II's besøk i 1989; i teologisk henseende på Den norske kirkes tilslutning til *Felleseklæringen om rettferdiggjørelsen* fra 1999; men også det samarbeid som har utviklet seg ved våre teologiske fakulteter.

Mer konkret tenker jeg i dag på Bredtvet kirke i Oslo som ikke bare ble stilt til disposisjon for den katolske St. Johannes' menighet, men allerede bidrar til et styrket økumenisk fellesskap i Groruddalen. Uavhengig av mer organiserte økumeniske prosesser har interessen for og arbeidet med kristen spiritualitet fått en oppblomstring, med tilfang både fra klassiske og nyere katolske kilder – ikke minst benediktinsk og ignatiansk tradisjon.

Men her er mer enn bare bekreftelse. Det skjellsettende ved dokumentet er den nye og felles lesning av Martin Luther og den nye og felles beskrivelse av historien. Denne historiske oppdageleseferd er ikke uten smerte og ender ikke i problemløs harmonisering av det vi har felles. Men den åpner for en erkjennelse av at forskjellige språkbruk eller teologisk terminologi så vel som kulturelle og politiske forhold gjennom tidene har bidratt til unødig konflikt – og da fra begge sider.

For meg som lutheraner er det forfriskende å bli minnet om at Luther ikke fremsatte sine teser som absolutte påstander, men som utkast til akademisk drøfting. Samtidig fornyer det min tilnærming til reformasjonshistorien å lese om Tridentinerkonsilets teologiske posisjoner, dets vilje til og ønske om reform.

Gjennomgangen av de viktigste tema i Martin Luthers teologi i lys av den luthersk – romersk katolske dialogen gir en nyansert beskrivelse av det vi har felles. Den tar sitt utgangspunkt i Luthers forankring i

middelalderens monastiske og mystiske tradisjon, som han særlig utviklet i pamfletter for legfolk – med det som har fått betegnelsen fromhetsteologi (*Frömmigkeitstheologie*). Det burde gi oss ytterligere impulser til felles fokus og arbeid med kristen spiritualitet i vår egen tid.

I dag, etter Vaticanum II, gjelder det vi står sammen om – her summarisk nevnt - grunnleggende elementer som troen på den treenige Gud og forståelsen av evangeliet, av Guds nåde og rettferdiggjørelsen. Det gjelder Skriften som troens kilde, dåpen som grunnleggende sakrament, det kristne liv i skjæringspunktet *simul justus et peccator*, en ny vekt på det allmenne prestedømme og de vesentlige elementene i forståelsen av nattverden.

Med kommisjonens fokus – Luther og reformasjonen – er det til å forstå at den ikke har gått inn i det minefelt som ligger i dagens økumeniske situasjon: spørsmål knyttet til ekteskap og samlivsetikk. Bispemøtets uttalelse berører Luthers og reformasjonens syn på ekteskapet i forhold til katolsk syn og praksis, og her er det nok også mer felles enn det som ofte fremheves.

Nå er dette et konflikttema i vår kirke, og et flertall i bispekollegiet har utvidet sin ekteskapsforståelse i forhold til både klassisk luthersk og katolsk tradisjon. Hva vår indrekirkelige prosess vil lede til, vet vi ikke i dag. Uansett er dette spørsmål vi ikke raskt blir ferdige med, og som vi må arbeide med i den økumeniske samtalen. Kanskje kan pave Frans' annerledes språkbruk være en spore til andre innsteg i disse henseender?

Med den felles historieskriving og den felles lesning av Luther i *From Conflict to Communion*, tenker jeg det er viktig at dokumentet blir oversatt til norsk og gjøres tilgjengelig for et bredere publikum – ikke minst teologiske studenter, prester og interesserte, og at det da gjerne blir lest i fellesskap. Den forestående markering av de 500 år burde være en spore til nettopp det.

Hvordan skal vi så i dette lys markere de 500 år siden 1517? For tyve år siden besøkte jeg Eisenach sammen med medarbeidere fra bibelselskap i hele Europa og Midt-Østen. Da noen av oss kom inn i det lille rommet i borgen der Luther holdt til etter riksdagen i Worms, gikk praten livlig. Det var den koptiske biskopen fra Egypt som stille bøyde kne i takk og tilbedelse.

Reformasjonen begynte ikke som kirkesplittelse, og det var ikke Luthers intensjon. 2017 er fremfor alt en anledning til felles gjenoppdagelse av evangeliet, kjernen i det vi har felles. Og som det sies i *From Conflict to Communion*: Erkjennelsen av det som binder oss sammen, gir grunn til takknemlighet og glede. Det som fortsatt skiller, gir grunn til sorg og klage.

I dette perspektiv er det også grunn til å stoppe opp ved det dokumentet referer og omtaler som *Confessions of sins against unity* fra både katolsk og luthersk side. I vår lutherske og pietistiske tradisjon bør vi heller ikke så fort gjøre oss ferdig med ettervirkningene av Luthers fordømmelse av jødene, omtalen av paven som anti-Krist og holdningen til Anabaptistene.

Her vil jeg samtidig understreke at markeringen av de fem hundre år etter 1517 nettopp setter det som da skjedde i fokus, og ikke fremveksten av de nasjonale kirker flere år senere og med Augsburgfredens prinsipp om ”regentens religion er landets religion” (*cujus regio, ejus religio*). Det gjelder også i Norge, og da implisitt også i et videre økumenisk perspektiv.

Kommisjonen gir noen imperativer for en slik felles markering i 2017:

- Den kan gi oss en anledning til sammen å gjenoppdage evangeliets kraft og uttrykke gleden i Kristus – én Herre, ett legeme, én dåp.
- Den utfordrer oss til ny fokus på det vi har felles
- og til den fornyelse (eller *transformation*) som ligger i møte og fellesskap med hverandre.
- Den vil gi oss en positiv impuls til fortsatt arbeid med det som skiller, og til ydmyk erkjennelse av de forhold der våre respektive tradisjoner har trått feil.
- Om vi har en vei å gå før vi finner frem til felles nattverdfeiring, vil markeringen i 2017 gi oss en mulighet til å søke andre uttrykk for synlig enhet og felles vitnesbyrd.

I disse imperativer ligger utkast til et arbeidsprogram frem til 2017 som vi nå må gå i gang med. Tidligere reformasjonsjubileer har gjerne vært preget av protestantisk triumfalisme. *From Conflict to Communion* vil hjelpe oss til en mer ydmyk markering og en dypere glede.

Da jeg hadde lest *From Conflict to Communion*, tok jeg frem boken til Karl Gervin som kom i 2010: *Har kirken mistet sin hukommelse?* Han skrev: ”Jeg mener det ikke er så vanskelig å se at store reformer måtte til i kirken på 1500-tallet, men både tendensen i dem og utviklingen senere har gjort dagens lutherske kirke i Norge ganske fattig. Vår kirke er sårbar, ikke minst fordi den med reformasjonen mistet så my av hukommelsen den en gang hadde. Tradisjonen skulle være våre forgjengeres håndrekning til oss.”

For vår kirke er mitt håp at aktivt arbeid med *From Conflict to Communion* ikke bare vil styrke fellesskapet mellom lutheranere og katolikker så vel som det videre økumeniske fellesskap, men vekke hukommelsen og la tradisjonens rike kilder bidra til fornyelse i våre menigheter.